

Motion till riksdagen 2011/12:T269

av Lars Gustafsson (KD)

Rättssäker parkering

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en utredning gällande lagen om kontrollavgift vid olovlig parkering.

Brister i nuvarande ordning

För parkering på gatumark gäller reglerna i lagen (1976:207) om felparkeringsavgift. Denna motion behandlar endast reglerna om parkering på tomtmark, lagen (1984:318) om kontrollavgift vid olovlig parkering (LKOP). När LKOP infördes, öppnades en lukrativ marknad för privata parkeringsbolag, vilket knappast var lagstiftarens avsikt när lagen infördes. I dag finns ungefär 200 parkeringsbolag¹ som tillsammans omsätter flera miljarder kronor per år. Före LKOP:s tillkomst var det svårt för markägarna att ingripa mot överträdelser av parkeringsbestämmelserna, bland annat eftersom betalningsansvaret var knutet till den som faktiskt hade parkerat fordonet och inte till fordonsägaren. LKOP syftade bland annat till att underlätta för markägarna att utkräva betalningsansvar.²

Det har senare visat sig att LKOP och därav följande rättspraxis skapat ojämlika rättsförhållanden mellan de parkerande och parkeringsbolagen, där enskilda parkerande är i underläge gentemot parkeringsbolagen och i praktiken rättslösa. Regelsystemet och dess tillämpning i kombination med parkeringsbolagens ekonomiska vinstintresse uppmuntrar bolagen till oseriösa ageranden, till exempel genom att ta ut kontrollavgifter i situationer när detta är oskäligt, i vissa fall till och med utan att man ens har rätt att ta ut sådan avgift. Det finns ingen tillståndsplikt för parkeringsbolagen för att de ska få

¹ Parkeringsutredningen (SOU 2006:109) s. 254 f.

² Prop. 1983/84:104 s. 12 f.

Fel! Okänt namn på

bedriva sin verksamhet och det finns heller ingen tillsynsmyndighet som övervakar verksamheten. Den enda form av tillsynsinstans som finns är branschorganisationen Svenska Parkeringsföreningen, Svepark, som parkeringsbolagen själva skapat och driver. Svepark är således inget annat än en branschorganisation som har till uppgift att ”tillvarata branschens gemensamma intressen och verka för att parkeringsverksamheten utvecklas utifrån gemensamma riktlinjer”³. I rättspraxis har våra domstolar generellt intagit en generös inställning till parkeringsbolagen, vilket bland annat visat sig i att parkeringsbolagen och deras personal ges större trovärdighet än de parkerande. Parkeringsbolagen åtnjuter även andra lättnader när det gäller att bevisa kraven mot de parkerande. Därmed löper parkeringsbolagen i praktiken ingen risk att bli utsatta för någon granskning av hur de agerar mot de parkerande.

Problemens omfattning

Det finns av lätt insedda skäl ingen statistik över felaktiga kontrollavgifter. Parkeringsbolagen har inget intresse av att föra sådan statistik. Det är ett rimligt antagande att ett stort antal parkerande ger upp och betalar kontrollavgifterna även när de vet att de egentligen har rätt. Det upplevs i många fall som meningslöst att försöka få rätt mot ett parkeringsbolag.⁴ Det har i vissa sammanhang gjorts gällande att inte mindre än var femte kontrollavgift skulle kunna vara felaktigt utfärdad.⁵

De ekonomiska kalkylerna skapar osunda incitament för parkeringsbolagen. Reportage i media har nyligen kunnat avslöja ett omfattande fusk hos de största aktörerna som utför parkeringsövervakningen. Avtal gentemot markägaren tecknas utan att parkeringsbolaget får någon ersättning annat än de kontrollavgifter de utfärdar. Det förekommer även att parkeringsbolaget betalar markägare för att få sköta parkeringsövervakningen. Intäktskällan består då enbart i utfärdade och inbetalade kontrollavgifter. I media har anonyma parkeringsvakter vittnat om en företagskultur där man förväntas ”lappa” ett antal bilar varje arbetspass. Följden blir att vakterna uppmuntras till eller känner sig tvingade att utfärda kontrollavgifter, vilket i sin tur leder till att de utfärdar krav utan anledning och ibland till och med manipulerar bevis.⁶

³ Sveparks hemsida, www.svepark.se.

⁴ Otaliga kommentarer härom på internet, artiklar i tidningar samt tv- och radioprogram tyder på detta.

⁵ <http://www.vibilagare.se/nyheter/var-femte-pbot-ar-fel-15379>.

⁶ http://www.tv4.se/1.1993067/2011/01/27/sa_luras_du_av_p_bolagen.

Närmare om bristerna i lagreglerna och domstolarnas tillämpning

På de flesta håll eftersträvas lagstiftning och rättstillämpning som stärker konsumentskyddet, det vill säga de enskildas skydd mot näringsidkarna, där de enskilda riskerar inta en underlägsen ställning. Lagreglerna och rättstillämpningen på parkeringsområdet leder till det rakt motsatta och sätter parkeringsbolagens intressen framför de parkerandes.

Kontrollavgift får inte utfärdas om det är uppenbart oskäligt

LKOP ger parkeringsbolagen frihet att ta ut kontrollavgift för olovlig parkering utom när det blir ”uppenbart oskäligt” (LKOP § 10). Den juridiska formuleringens generösa mandat för parkeringsbolagen blir en ojämlig fördel mot den parkerande. Om rätten ska ogilla parkeringsbolagets krav ska alltså inte bara kontrollavgiften vara oskälig, utan också *uppenbart* oskälig. Regeln ska tillämpas restriktivt till fördel för parkeringsbolagen enligt både förarbetena till LKOP och rättspraxis.⁷ I praktiken innebär detta att parkeringsbolagen inte behöver bry sig om anledningen till att den parkerande åsidosatt bestämmelserna. Endast i fall som gäller liv eller död eller någons hälsa *kan* kontrollavgiften möjligen vara oskälig. Skälen bakom regeln var att man ville avhålla de parkerande från att framställa ogrundade invändningar. I LKOP har dock inte införts någon motsvarande regel för att avhålla parkeringsbolagen från ogrundade krav, varför en regel med sådan innebörd måste övervägas.

Parkeringsbolagen ges orimliga fördelar i bevishänseende

Reglerna och tillämpningen ger parkeringsbolagen som utfärdar kontrollavgifterna ett starkt stöd i tvister kring avgifterna. Trots att dessa parkeringsvakter, till skillnad från dem som övervakar parkering på gatumark, inte representerar någon myndighet eller har något officiellt förordnande, utan bara ett privaträttsligt vinstdrivande bolag, ges de ändå högre trovärdighet gentemot den parkerande vid en rättegång. Detta beror på att parkeringsvakten juridiskt sett utgör ett vittne och den parkerande en part, samtidigt som vittnen hos domstolarna anses mer pålitliga än en part. Därtill utgår domstolarna ifrån att en parkeringsvakt är mer trovärdig än de parkerande.⁸ Dessutom räcker det

⁷ Prop. 1983/84:104 s. 20 f. och Skellefteå tingsrätt i mål nr FT 428-04.

⁸ NJA 2001 s. 889.

Fel! Okänt namn på

för domstolen om parkeringsvakten redogör för sina rutiner för att uppfattas som trovärdig, att denne överhuvudtaget minns den aktuella felparkeringen i fråga är inte nödvändigt trots att denne bedöms som vittne.⁹ Lagstiftaren förutsåg inte att LKOP skulle ge upphov till parkeringsbolag där vinsten skulle vara beroende av intäkterna från utfärdandet av kontrollavgifter. Parkeringsvakten bör därför behandlas som en vanlig partsrepresentant och inte som ett vittne, inte minst eftersom denne själv har ett intresse i att domstolen bedömer kontrollavgiften som korrekt.

I praktiken inga krav på parkeringsvaktens kompetens och lämplighet

Enligt LKOP § 12 ansvarar markägaren för att övervakningen utförs av personer med för ”ändamålet lämplig utbildning”. Vad som gäller, till exempel beträffande kontrollavgiftens giltighet, om parkeringsvakten brister i detta avseende sägs dock inte. Denna utbildningsnivå behöver således definieras, till exempel av en tillsynsmyndighet, och även utgöra ett kriterium för att kontrollavgift ska kunna få utfärdas.

En tvist mot ett parkeringsbolag blir en förlustaffär – även om man vinner målet

Att vinna ett mål gentemot ett parkeringsbolag som har tillgång till personal som är specialister på parkeringsregler är inte en lätt uppgift. För att kunna vinna ett mål mot ett parkeringsbolag är den parkerande mer eller mindre tvungen att anlita en jurist. Men då medför reglerna i rättegångsbalken (RB) om ersättning för rättegångskostnader att den parkerande inte får betalt för sina kostnader för juristen – inte ens om den parkerande vinner målet. För tvister om mindre värden, så kallade småmål, finns nämligen en begränsningsregel (RB 18:8 a) som medför att oavsett utgången i målet får den vinnande parten bara betalt för ett belopp motsvarande en timmes rådgivning enligt rättshjälpslagen, för närvarande 1 418 kronor. Regelsystemet gör det därför till en förlustaffär även att vinna över ett parkeringsbolag. Med kunskap om detta, muttrar många och betalar hellre än att bråka. Det är därför högst angeläget att möjligheterna för de parkerande att få betalt för sina kostnader ses över.

Det utövas ingen granskning över parkeringsbolagen

Enligt dagens regler kan vem som helst, när som helst och hur som helst starta ett parkeringsbolag. Det finns ingen tillståndsplikt för att få bedriva en

⁹ Stockholms tingsrätts dom i mål nr FT25367-05, NJA 1973 s. 389.

sådan verksamhet och heller ringa krav på hur verksamheten ska bedrivas. Parkeringsbolagen har ingen annan än sin egen branschorganisation Svepark som utövar tillsyn över verksamheten, om de ens är medlemmar där. Svepark utgörs av medlemmarna parkeringsbolagen, där de största bolagen har en dominerande ställning. Sveparks intressen är därmed desamma som parkeringsbolagens. Att döma av den problematik som föreligger idag är Svepark otillräcklig som tillsynsinstans. Det rimliga är därför att en oberoende kontrollinstans får i uppdrag att certifiera den som vill ta på sig uppgiften att övervaka parkering. En motsvarande ordning gäller exempelvis för bevakningsföretagen som övervakas av länsstyrelserna som även beviljar tillstånd för verksamheten.¹⁰

Parkeringsutredningen

I början av förra mandatperioden presenterades Parkeringsutredningen (SOU 2006:109). Utredningen ledde dock inte till några ändringar i LKOP. Utredningen hade vissa förtjänster, till exempel förslaget om att sekretessbelägga parkeringsvaktens identitet för att förhindra trakasserier och hot. Utredningen föreslog också att man skulle utöka möjligheterna att flytta eller ”klampa” fordon som utmärker sig som notoriska parkeringssyndare. Utredaren tryckte också på vikten av att parkeringsvakterna innehar erforderlig utbildning för sitt arbete och föreslog en ordning där utbildningen skulle avslutas med en examination som dåvarande Vägverket skulle bestämma.

Utredningen underskattade dock den rättslöshet som LKOP och dess tillämpning medfört för de parkerande. Därmed underlät utredningen att föreslå några egentliga förbättringar till skydd för de parkerande. Till detta bidrog bland annat att de instanser med vilka utredningen haft samrådsmöten till dominerande del bestod av representanter för parkeringsbolagen och markägarna.¹¹ Någon egentlig företrädare för de parkerandes intressen fanns således inte representerad bland remissinstanserna. Följaktligen ansåg Parkeringsutredningen det inte vara nödvändigt att föreslå någon tillståndsplikt eller inrättande av något oberoende tillsynsorgan för parkeringsbolagen. Man utgick i stället från att parkeringsbolagens egen intresseorganisation Svepark skulle hålla efter eventuella avarter bland bolagen. Parkeringsutredningen föreföll snarare inriktad på att reglerna om parkering på gatumark och tomtmark skulle göras mer likartade än att komma tillrätta med den problematik som reglerna innebär för de parkerande.

Regeringen har inte följt upp Parkeringsutredningen och problemen kvarstår. För att vinna rättssäkerhet för de parkerande behöver regeringen gå längre än Parkeringsutredningen. Parkerande bilister som fått krav på kon-

¹⁰ Lagen (1974:191) om bevakningsföretag.

¹¹ SOU 2006:109 s. 375 f.

Fel! Okänt namn på

trollavgift på bristfälliga eller felaktiga grunder ser sig på grund av det nuvarande regelsystemet tvingade att betala hellre än att bråka. Därigenom kan parkeringsbolagen fortfarande skaffa sig intäkter på de parkerandes bekostnad utan att riskera någon reaktion från samhället. Nuvarande ordning framstår därmed som oacceptabel och främjar vare sig en sund parkeringsövervakning eller allmänhetens tilltro till rättssystemet.

Därför bör regeringen snarast utreda ett antal förändringar i lagen om kontrollavgift vid olovlig parkering. En sådan utredning bör ha som mål att få en lagstiftning som motverkar avtal som gör parkeringsbolagen beroende av utfärdande av kontrolluppgifter för att få intäkter. Vidare bör lagen ändras så att fler än uppenbart oskäligen kontrollavgifter vid olovlig parkering kan anses otillåtna. På samma sätt som lagen idag motverkar obefogade invändningar bör lagen förstås också motverka obefogade krav på kontrollavgifter, och den som parkerat bör få full ersättning för sina kostnader om det står klart att kravet på kontrollavgift varit obefogat.

Utöver detta bör en oberoende tillsynsinstans införas liksom en tillståndsplikt för den som utövar parkeringsövervakning. En parkeringsvakt ska vid tvister kring kontrollavgift betraktas som företrädare för part i målet och inte anses utgöra vittne. Slutligen bör det i lagen fastslås att kontrollavgift som utfärdats av personal som saknar erforderlig utbildning ska anses vara ogiltigt.

Stockholm den 2 oktober 2011

Lars Gustafsson (KD)